

OVER PLUIMVEE

DE RUI: HET LELIJKE PAD NAAR SCHOONHEID IN DE PLUIMVEEWERELD

Of: van dit (foto links)
naar dit (foto onder)

Door: Bobo Athes

Boven: Ruiende meerzomig zilverpatrijs Brahma hen; zelfs de stand van het dier wordt beïnvloed door de rui.
Links: De zelfde hen in volle glorie.
Foto's: Bobo Athes.

Het uiteindelijke doel van elke hobby is het vinden van plezier of schoonheid in één of andere vorm. De tuinman vindt schoonheid in de kleurrijke perfectie van zijn bloemen, een duivenfokker in de vliegcapaciteit van zijn vogels. Schoonheid ligt besloten in gevoel, kleuren, geluiden of vormen, en het enige criterium om het te zien, is de bereidheid om het te vinden. Toch kunnen we het begrip 'schoonheid' alleen maar begrijpen als we ook 'lelijkheid' kennen. Vandaar de titel van dit artikel, met bijzondere verwijzing naar onze hobby, het fokken van sierpluimvee.

Karl Kraus, the Austrian writer, once said: "*Eine Frau, die nicht häßlich sein kann, ist nicht schön*", ofwel: "Een vrouw die niet lelijk kan zijn, is niet mooi". En vertaald naar onze kippen: een kip die niet eerst zijn oude veren verliest, kan later niet pronken met zijn nieuwe verenpracht. Het wisselen van het verenpak noemen we 'de rui'; een verschijnsel dat 4 weken tot 3 maanden kan duren, afhankelijk van het ras, de leeftijd van het dier en de algemene omstandigheden, die voor een groot deel afhankelijk zijn van de verzorger, zoals huisvesting, voedsel, water, vitamines en het voorkómen van onnodige stress.

De rui is geen plezierige tijd – niet voor de fokker, maar al helemaal niet voor de kippen. Het begin van de rui is meestal zo plotseling en ingrijpend voor de dieren, dat ze er mistroostig uitzien en het maakt ze zelfs bevattelijker voor ziekten. De kam en lellen van de hennen verliezen hun rode kleur en krimpen, en ze stoppen met leggen. Maar ze kunnen nu ook vervelende eigenschappen als verenpikken gaan ontwikkelen, zeker als ze in een kleine ruimte gehouden worden met weinig mogelijkheid om elkaar te ontlopen. Als de fokker weet welke problemen de rui met zich mee kan brengen, is hij beter in staat om maatregelen te treffen als dat nodig mocht zijn.

Links: Ruiende Wyandotte krielhen met stoppels van de nieuwe veren. Foto: Monique de Vrijer.

Om te beginnen willen we aan elke fokker die dit verschijnsel voor het eerst meemaakt bij zijn kippen, uitleggen dat dit geen 'ramp' is, maar een proces wat

juist heel positief uitwerkt op de kippen. Het nieuwe verenpakje, met dons- en dekveren in optimale conditie, zal hen immers veel beter warm houden tijdens de komende winter; zeker in gebieden waar de temperatuur regelmatig onder nul is.

Links: Marans krielhaan; de rui begint meestal bij de kop en de nek. Foto: Dirk de Jong.

De kippen beginnen normaal gesproken aan het eind van de zomer te ruien en dat proces zet zich dan voort in de herfst. Tegen de tijd dat het winter

wordt, is hun nieuwe 'outfit' weer compleet. Het ruiproces verloopt meestal in een vast patroon: het begint met de rui van de kop- en nekveren, vervolgens de borstveren, de rug en de rest van het lichaam, dan de vleugels en tenslotte de staart. Bij dieren met voetbevedering is dit gedeelte meestal het eerst aan de beurt om te vernieuwen. Het gebeurt ook wel eens dat een kip alle veren vrijwel tegelijk laat vallen en dan binnen twee weken weer opnieuw in de veren zit, maar dat is toch een uitzondering.

Het tijdstip waarop de rui begint hangt samen met het wisselen van de seizoenen en de lengte van de dagen. Vogels – en dus ook kippen – zijn erg gevoelig voor veranderingen in de sterkte en lengte van de dagelijkse hoeveelheid licht. Minder uren licht per dag geeft aanwijzingen van de naderende winter, waardoor er een systeem in werking komt wat de rui laat beginnen.

De samenhang tusse rui en daglicht is vooral van betekenis bij kippen die buiten worden gehouden, in natuurlijk licht. Legkippen, die in legbatterijen gehouden worden en met kunstgrepen worden aangezet tot een geforceerde leg, zijn voor wat betreft de rui afhankelijk van kunstlicht en dus van hun verzorger.

Rechts: De grote slagpennen ruïen het eerst, te beginnen bij de axiaalpen in het midden en dan naar het eind van de vleugel. De twee brede, zwarte veren in het midden zijn al 'nieuw'. Daarna ruïen de kleine slagpennen, maar dat gaat niet persé op het rijtje af. Foto: Dirk de Jong.

De rui wordt hier opgewekt door manipuleren met de hoeveelheid licht en beperken van de hoeveelheid voer en water (dit betekent dat ze slechts een minimaal overlevingsrantsoen krijgen voor een week of 2, met als gevolg veel sterfte en een verlies van lichaamsgewicht van wel 30%). Voor een bedrijfspluimveehouder is het alleen maar interessant als al zijn kippen op hetzelfde moment ruïen en weer aan de leg gaan als de prijs

van de eieren goed genoeg is om winst te maken. Gewoonlijk zorgt deze procedure voor een extra portie stress bij te toch al povertjes gehuisveste dieren, met als gevolg onderlinge agressiviteit en pikkerij in elkaars veerstoppels of kale huid, wat vaak akelige verwondingen oplevert.

Opeengepakt in een kooi met zo weinig ruimte dat geen enkele kip zijn vleugels eens uit kan slaan, is er ook geen ontkomen aan dat gepik.

Hobbypluimveehouders, die altijd zoveel moeite doen om hun kippen het beste te geven, kunnen hun ogen dan ook niet geloven als ze zien hoe wreed het leven van deze batterijkippen vaak is, ondanks dat er wetten zijn om ze te beschermen.

Links: Ex batterij hen, gered door Animal Liberation Aotearoa New Zealand uit haar kooi voor ze geslacht werd. Er zijn wereldwijd miljoenen van zulke kippen.

Als onze kippen goed voer krijgen, iets rijker voorzien van vitamines, kalk, fosfor en eiwitten dan gewoonlijk (veren bevatten veel eiwitten), dan zullen ze zonder problemen hun verenpak vernieuwen en op tijd klaar zijn voor de shows in de herfst en winter. De hennen horen tijdens de rui te stoppen met leggen en de meesten doen dat ook, al zijn er ook wel eens uitzonderingen die zelfs tijdens de rui doorgaan; deze hennen zijn dan buitengewoon vitaal. Het toevoegen van wat extra oliehoudende zaden, zoals zonnebloempitten, zal de nieuwe veergroei zeker ten goede komen.

Links en rechts:

Een trio Faverolles in de rui, waarbij opgemerkt moet worden dat de kaalheid bij de hen rechts vooraan veroorzaakt is door het treden van de haan.

Foto: Mick Bassett.

Onder normale omstandigheden duurt het vervangen van een veer 3 tot 7 weken. Bij de hanen kan het wel 5 maanden duren voordat de sikkels weer compleet uitgegroeid zijn. Veren uittrekken bespoedigd de rui niet en is alleen maar pijnlijk voor het dier. Er zijn wel fokkers die een misleurrige of afgebroken veer uittrekken om die te vervangen voordat hun dier naar de show gaat, met de gedachte: "Als ik hem er nu uittrek, is er over 6 weken een nieuwe", maar dat moet een uitzondering zijn en gaat niet op voor de rui. Laat de natuur zijn gang gaan; dat is veiliger voor het dier en ook diervriendelijker.

Rechts: Een armzalig restant van wat ooit een fraaie staart was, en het zal nog vele weken duren voordat de nieuwe staart weer compleet is.
Foto: Dirk de Jong.

Tot zover hadden we het speciaal over de 'grote' rui, in de herfst. Eigenlijk ruien de kippen het hele jaar door een beetje, maar in de herfst is het zeer opvallend. Misschien is het u al eens opgevallen: in de lente verliezen ze ook heel wat veertjes. Die worden echter niet vervangen, maar dienen om het verenpak wat 'uit te dunnen' voor de komende zomer.

De reactie van de fokkers op de rui van hun kippen varieert van paniek (bij de nieuwelingen in de hobby, die met schrik zien dat er van hun prachtige dieren

niets overblijft dan een karikatuur van wat ze eerst waren) tot een milde glimlach van de 'doorgewinterde' fokker, die weet dat dit er nou eenmaal bijhoort om straks weer mooi te zijn. Zelf werd ik eens aangesproken door een jonge fokker die er bezorgd over was dat zijn hennen maar bleven ruien, en dan alleen op hun rug (zadel).

Links: Buff Cochin hen, behoorlijk in de rui, maar er liep ook een haan bij, dus dubbele schade.

Onder: Dezelfde Buff Cochin hen, nu weer bijna helemaal in de 'nieuwe' veren. Foto's: Bobo Athes.

De ware reden voor deze 'rui' was echter de haan, die bij de hennen liep. Als de haan als maar weer veren breekt op het zadel van de hennen, zonder dat ze de tijd krijgen om weer

aan te groeien, wordt dat een kale plek op de rug van de hennen, en zo zonder de bescherming van veren raken ze vaak ernstig beschadigd.

Links: Een goed voorbeeld van veerverlies wat door de haan veroorzaakt is.

Foto: Bobo Athes.

Terwijl de hennen meestal stoppen met leggen tijdens de

rui, wordt het gedrag van de hanen er nauwelijks door beïnvloed, al ondergaat hun stofwisseling wel enige veranderingen om het ruiproces te ondersteunen. Gezonde hanen zijn tijdens de rui normaal vruchtbaar. Alleen als ze erg veel gewicht verliezen (meer dan een kwart van hun lichaamsgewicht) dan neemt de

vruchtbaarheid sterk af. Het kan zelfs leiden tot tijdelijke onvruchtbaarheid als de fokker geen maatregelen neemt.

Links: Zelfs als ze in de rui zijn, blijven de hanen (meestal) gewoon pronken en imponeren. Ze hebben er blijkbaar geen weet van hoe ze er uit zien. Een spiegel zou bij deze haan wel eens ernstige psychische schade kunnen berokkenen!

Foto: Bobo Athes.

Stress kan ook een reden zijn voor 'ongebruikelijke' rui. Het wordt vaak onderschat hoe gevoelig kippen zijn voor stress en veroorzakers van stress zijn er genoeg: schrikken, verkeerd

oppakken, agressie van andere kippen, veel te hoge of te lage temperatuur, transport over te lange afstanden, fout voer, langdurige broedsheid, parasieten, om maar eens wat te noemen. Als dit ernstig genoeg is, kan de kip erdoor gaan ruien, ook al is het helemaal geen ruitijd. Overbevolking kan ook een oorzaak zijn van plotselinge rui. Tenslotte kunnen ook parasieten veerverlies veroorzaken, maar dit is geen 'rui' in de zin van het woord.

Rechts: Zo komen de nieuwe veren te voorschijn, opgerold in hulsjes, die tijdens het uitgroeien van de veer loslaten en dan als schilfertjes in het hok te vinden zijn. Foto: Monique de Vrijer.

Er is toch nog een uitzondering op alles wat hiervoor genoemd is: zonder dat er sprake is van stress, gebrek aan voer of water, de naderende winter of leeftijd van de kippen, valt er toch wel eens een kip plotseling en volledig in de rui op het meest foute moment wat er mogelijk is, zelfs terwijl er kort daarvoor een 'normale' rui geweest is. Ik kan dit vanuit mijn eigen ervaring vertellen, zoals dat bijvoorbeeld het geval was bij een van mijn zwarte Brahma hennen. Ze ruide gewoonlijk tegelijk met de andere hennen en had dan na 2½ maand haar volledige bevedering weer terug. Maar dan, midden december, begon ze weer te ruien, waarbij ze binnen een paar dagen al haar veren liet vallen, die in 2 weken tijd weer aangroeiden. Ik moet wel zeggen dat deze hen zeer gezond was, een goede legster en broedster, en ze bleef tijdens de rui net zo levendig als anders. Natuurlijk werd ze tijdens die 2 weken binnen gehouden in een verwarmd en verlicht kippenhok, zodat ze goed kon eten en sneller in de veren zou komen. (Hier in Roemenië is het in

december vaak wel 24° onder nul.) Meer bijzonder was dat deze bizarre rui op een of andere manier erfelijk was, want haar 3 dochters begonnen ook plotseling midden in de winter hun veren te verliezen. En omdat ze beslist niet de 'kleertjes' aanwilden die we voor ze probeerden te maken, gingen ze net als hun moeder het verwarme kippenhok in....

Volledige (en plotselinge) rui kan ook voorkomen bij krulvederige soorten, vooral als deze kippen komen van een foklijn waarin twee jaar of langer krulvederig x krulvederig gefokt is.

Dan is er ook nog het totaal tegenovergestelde, waarbij de kippen wel ruien maar op een vrijwel onzichtbare manier, zelfs voor ervaren fokkers. Het lijkt dat ze nooit meer dan een paar veertjes per dag verliezen, los van elk 'rui patroon'; eigenlijk zien ze er doorlopend tip-top uit. Maar ook dit zijn uitzonderingen. Hierboven ziet u zo'n 'wonderkip'.

Tijdens de rui lijken de kippen, die anders toch perfect qua type en kleur waren, ineens de vreemdste fouten te vertonen, bijvoorbeeld foute kleur, vreemde kopversierselen of spleetvleugels. Neem echter geen overhaaste beslissingen en wacht rustig af totdat ze weer in hun volle ornaat zijn. Toch kan een dier het ene jaar beter uit de rui komen dan het andere jaar; dat hangt af van zijn gesteldheid, leeftijd en verzorging.

**Rechts: Een ruiende Faverolles krieltje.
Foto: Mick Bassett.**

Concluderend kunnen we stellen, dat van alle feiten over de rui er één is die u zeker ter harte moet nemen: het is de taak van de fokker om te zorgen dat de dieren de juiste 'ingrediënten' krijgen die nodig zijn voor hun nieuwe 'winterjas': goed voer, een geschikt hok en geen stress.

“Alles heeft zijn schoonheid, maar niet iedereen ziet haar”. (Confucius)

Ik denk dat pluimveefokkers deze wijze spreuk maar met moeite van toepassing vinden voor hun kippen in die tijd dat ze er uit zien als een kruising tussen een egel en E.T. met een snavel. Maar bedenk dat deze ongemakkelijke periode de noodzakelijke stap is naar een complete (en nuttige) vernieuwing van hun verenpak, en tevens een nieuwe kans voor hen om te schitteren in de tentoonstellingskooi, nadat ze hun oude, versleten veren zijn kwijtgeraakt.

Dus zoals op de foto's; links helemaal in de rui, rechts onder weer in vol ornaat. Foto's: Mick Bassett.

Een kwestie van schoonheid via lelijkheid, zo u wilt, en dan in de gevederde versie.

Copyright ©2008 Aviculture-Europe.
All rights reserved by VBC.